

ZAPISNIK
sa 31. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 2. juna 2014. godine

Sjednica je počela u 11 sati i 5 minuta.

Sjednicom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: Husnija Šabović, dr Izet Bralić, Kemal Zoronjić, Ljerka Dragičević, mr Dritan Abazović i dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici/ce: doc. dr Srđa Popović, Snežana Jonica, dr Novica Stanić i dr Radovan Asanović.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali ovlašćeni predstavnici predlagača: Šefko Crnovršanin, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i članovi Savjeta Radenko Lacmanović i Aleksa Ivanović.

Sjednici su po pozivu, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine, prisustvovala Ivana Jovović, saradnica u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Milena Čarapić, asistentkinja na Programu ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 26. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 25. marta 2014. godine,
- 27. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 26. marta 2014. godine,
- 28. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 26. marta 2014. godine,
- 29. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 1. aprila 2014. godine i
- 30. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 14. aprila 2014. godine

- 1. IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA U CRNOJ GORI ZA 2013. GODINU**, koji je podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama shodno članu 62 stav 1 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti;
- 2. IZVJEŠTAJ O STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA U CRNOJ GORI ZA 2013. GODINU**, koji je podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama shodno članu 43 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama;
- 3. IZVJEŠTAJ SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA EKSPERTOM EVROPSKE KOMISIJE ZA INSTITUCIJU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE, KLAVSOM DUUSOM KINNERUPA HEDEOM**, održanog 9. aprila 2014. godine;
- 4. IZVJEŠTAJ SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA EKSPERTOM**

EVROPSKE KOMISIJE ZA OBLAST LJUDSKIH PRAVA, SUSETTEOM PIAOM SHUSTEROM, održanog 10. aprila 2014. godine i

5. TEKUĆA PITANJA.

Članovi Odbora su jednoglasno, bez primjedbi, usvojili Zapisnike sa 26, 27, 28, 29. i 30. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA U CRNOJ GORI ZA 2013. GODINU, koji je podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama shodno članu 62 stav 1 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u skladu sa članom 62 stav 1 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti podnijela Skupštini Crne Gore Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori za 2013. godinu.

Uvodno obrazloženje o Izvještaju o stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori za 2013. godinu dao je predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Šefko Crnovršanin. Saopštio je da je to četvrti godišnji izvještaj koji Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama podnosi Skupštini Crne Gore u skladu sa članom 67 stav 2 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Naveo je da Agenciji nedostaju ljudskih resursi i finansijska sredstva za obavljanje poslova koji su joj u nadležnosti, što predstavlja kontinuirani problem u radu ove institucije. Istakao je da su uloženi veliki naponi da se putem edukacije, saradnje sa državnim organima, međunarodnim organizacijama, nevladinim sektorom i medijima, davanjem mišljenja, vršenjem nadzora, preporukama, kao i vršenjem analize pozitivnog zakonodavstva podigne svijest građana o važnosti zaštite ličnih podataka. Mišljenja je da se Crna Gora ovim pitanjem mora ozbiljno baviti na putu pristupanja Evropskoj uniji. Naveo je da je u cilju poboljšanja stanja zaštite ličnih podataka Agencija počela realizovanje mjera propisanih Akcionim planom za Poglavlje 23- Pravosuđe i temeljna prava.

Predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je istakao da su predstavnici Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama ocijenili da se u Crnoj Gori sve više poštuju norme i primjenjuju međunarodni standardi u oblasti zaštite ličnih podataka, dok su pojedinačni slučajevi koji se odnose na kršenja ovog prava posljedica nedovoljnog poznavanja odredbi Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, kao i primjene pojedinih zakona koji su donešeni ranije, a još uvijek nijesu usaglašeni sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Ocijenio je da građani još uvijek nedovoljno poznaju pravo na zaštitu ličnih podataka zbog čega treba uložiti napore u cilju podizanja svijesti stručne, ali i laičke javnosti o ovim pitanjima. Apelovao je na nadležne državne organe, Vladu Crne Gore, odnosno resorna ministarstva i skupštinska radna tijela da uključuju i kontaktiraju predstavnike Agencije prilikom izrade zakona i drugih propisa kojima se reguliše obrada ličnih podataka, naglašavajući da je neprihvatljiva dosadašnja praksa da se predstavnici Agencije ne konsultuju prilikom izrade propisa u ovoj oblasti.

U raspravi su učestvovali poslanici: mr Dritan Abazović, dr Ljiljana Đurašković, Ljerka Dragičević i dr Halil Duković, a odgovore na postavljena pitanja dali su članovi Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Aleksa Ivanović i Radenko Lacmanović.

Poslanik mr Dritan Abazović je saopštio da nije ništa sporno u vezi sa samim Izvještajem, ali ga interesovalo da li su prijave i prigovori oko zloupotreba ličnih podataka u izbornim procesima od strane Uprave policije koje je podnio jedan od glavnih urednika medija u

Crnoj Gori dobile epilog. Takođe, interesovalo ga da li je objavljivanje e-mail prepiske javnih ličnosti u medijima u suprotnosti za propisima koji se tiču zaštite ličnih podataka.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je zahvalila predstavnicima Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama na iscrpnom Izvještaju. Saopštila je da je izuzetno teško uspostaviti balans između prava na privatnost i prava na slobodan pristup informacijama, jer se u Crnoj Gori sve o svima zna. Mišljenja je da bi trebalo intenzivirati medijsku kampanju i promovisati pravo na zaštitu ličnih podataka i pravo na slobodan pristup informacijama, kao i nadležnosti Agencije kako bi građani znali kada i kojim povodom mogu da joj se obrate. Istakla je da je upotreba video nadzora veoma problematična, jer se koristi svuda i najčešće mimo propisa. Takođe, mediji objavljuju podatke u većem obimu nego što je potrebno da bi se postigla svrha, odnosno cilj. Statusi javnih ličnosti objavljeni na društvenim mrežama takođe se često objavljuju u štampanim medijima.

Poslanica Ljerka Dragičević je upitala da li je u protekloj godini nešto više urađeno po pitanju korišćenja javnog matičnog broja građanina, navodeći da brojne firme i banke i dalje za određene postupke u tim institucijama zahtijevaju matični broj građanina.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković se interesovao za inicijative koje je Agencija podnijela za izmjene i dopune pojedinih propisa u cilju njihovog usaglašavanja sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.

Aleksa Ivanović, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je saopštio da su Uprava policije i Ministarstvo unutrašnjih poslova postigli izuzetno visok nivo zaštite ličnih podataka i da je njihov informacioni sistem veoma dobar, kao i da bi ga radovalo kada bi drugi državni organi uspostavili takav informacioni sistem. Saopštio je da se svako ko pristupa ličnim podacima mora ulogovati i ispuniti uslov da pristupi ličnim podacima sa određenim pravnim osnovom. Saopštio je da u Agenciji ne posjeduju podatak da li se vode građansko pravni postupci pred sudovima u vezi sa pristupom informacijama. Takođe, naveo je da nije siguran na koji slučaj je poslanik Abazović konkretno mislio kada je govorio o izbornom pravu i izbornom procesu.

Podsjetio je da je Crna Gora u Briselu ocijenjena kao zemlja koja je postigla visok nivo harmonizacije sa pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti zaštite ličnih podataka. Saopštio je da i službeni mejlovi imaju određeni nivo privatnosti, kao i razgovori službenim telefonima. Nije bilo konkretnih primjedbi da je nečiji mejl praćen na nedozvoljen način i da je time ugrožena privatnost korisnika. Naveo je da upotreba video nadzora predstavlja veliki problem i izaziva izuzetno komplikovana pravna pitanja. Video nadzor se postavlja svuda, ne postavlja se u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, a standardi su jasni. Precizno je utvrđeno koliko video nadzor može da zahvata javne površine i istakao je da ne bi smio obuhvatiti preko 80 centimetara lučno. Agencija može da se bori protiv toga svim silama, ali Agencija trenutno ima tri inspektora, a kad bi se narednih pet godina bavili samo video nadzorom, možda bi se to regulisalo. Takođe, saopštio je da stiče utisak da bi i građani često dozvolili da video nadzor bude i gdje treba i gdje ne treba. Upotreba video nadzora na raskrscima je razumljiva, jer se koristi samo kada je uključeno crveno svjetlo i može poslužiti za vođenje prekršajnog postupka u saobraćaju. Po njegovom mišljenju, kada se snimak sa video nadzora koji je nezakonito postavljen koristi kao dokaz u sudskom postupku, takav video snimak predstavlja pravno nevaljani dokaz.

Član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Aleksa Ivanović je saopštio da je javni matični broj građanina ustavna kategorija u materijalnom smislu. Istakao je da se javni matični broj građanina ne može koristiti bez zakonskog osnova, odnosno da se ne može uzimati na osnovu pravilnika, uputstava, formulara. Naglasio je da sada državne institucije rijetko uzimaju matični broj mimo zakona, ali banke i pošte to još uvijek rade. Nekada su to radili i hoteli, ali više ni hotelski službenici ne kopiraju lične karte. Istakao je da su predstavnici Agencije s pravom naredili Upravi za nekretnine i Poreskoj upravi da sa web sajta

uklone matične brojeve građana. Čak i kad se ukloni sa osnovnog portala neke ustanove, odnosno institucije, matični broj može biti na mnogim drugim mjestima.

Saopštio je da mediji objavljuju lične podatke bilo da su do njih došli zakonito ili nezakonito. Mišljenja je da zbog toga tokom 2015. godine treba izmijeniti Zakon o zaštiti podataka o ličnosti u dijelu kaznenih odredbi, jer i mediji moraju da poštuju pravni poredak Crne Gore.

Govoreći o inicijativama upućenim državnim organima u vezi sa izmjenom pojedinih propisa i postupanjem u cilju poštovanja propisa o zaštiti ličnih podataka, Ivanović je izdvojio inicijative upućene Poreskoj upravi i Upravi za nekretnine u vezi sa neophodnošću uklanjanja matičnih brojeva sa sajta ovih ustanova s obzirom da javno objavljivanje matičnog broja imaoca prava na nepokretnost u stambenim zgradama, na internet stranici Uprave za nekretnine i pretrage putem ključeva po broju parcele i broju posjedovnog lista, otvaraju mogućnost njihovih daljih zloupotreba. Takođe je podsjetio na Inicijativu upućenu Ministarstvu pravde za izmjene Zakona o krivičnom postupku u vezi sa upotrebom listinga poziva i poruka, kao i informacija sa baznih stanica, navodeći da se pristupilo izmjenama Zakona o krivičnom postupku tako da se ove informacije neće moći koristiti bez sudskog naloga. Podsjetio je i na Inicijativu upućenu Komisiji za sprečavanje sukoba interesa da na web sajtu ne objavljuje sve podatke o javnim funkcionerima koji su sadržani u njihovom izvještaju o prihodima i imovini, naglašavajući da je obaveza javnog funkcionera da iste tačno prijavi. Mišljenja je da ono što nije vezano za javnu funkciju tog funkcionera, ne treba da se objavi na sajtu. Istakao je da sve što se objavljuje na sajtu nije u skladu sa standardima i podsjetio da postoji presuda Upravnog suda u vezi sa tim.

Radenko Lacmanović je saopštio da je Agencija prošle godine dobila zahtjev za davanje mišljenja od strane Radne grupe za izradu izbornog zakonodavstva. Mišljenja je da je njihov predlog bio podjednako dobar za sve učesnike izbornog procesa i izrazio uvjerenje da je taj predlog predstavljao bolji, kvalitetniji i efikasniji način kontrole biračkog spiska, odnosno njegove tačnosti i ažurnosti. Saopštio je da predlog nije prihvaćen i izrazio bojazan da će posledice biti nesagledive, jer su oni u Agenciji željeli da se onemogući učesnicima izbornog procesa dostavljanje biračkih spiskova putem štampanja i kopiranja koje bi učesnici ovog procesa dalje distribuirali svojim aktivistima na terenu. Brojni su aktivisti u političkom procesu i istakao je da je i tokom nedavno održanih lokalnih izbora makar 15 000 aktivista posjedovalo lične podatke građana.

Naveo je da mediji veoma često objavljuju lične podatke u većem obimu nego što je dozvoljeno, posebno prilikom izvještavanja o saobraćajnim nesrećama i istakao da bi trebalo izvještavati tako što se navedu samo inicijali, a ne puno ime i prezime povrijeđenih i poginulih, navodeći da porodice tih osoba ne treba tim putem da saznaju o sudbini njihovih bližnjih.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da su nevladine organizacije i mediji najviše bili zainteresovani za zaštitu ličnih podataka, a građani su u znatno manjoj mjeri bili upoznati sa njihovim pravom, pa je izrazio interesovanje da će se kroz brojne edukacije i druge aktivnosti tokom 2014. godine građani bolje upoznati sa njihovim pravom na zaštitu ličnih podataka.

Nakon rasprave, Odbor je većinom glasova (šest "za" i jedan "uzdržan") prihvatio Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori za 2013. godinu i na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

I Z V J E Š T A J **O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA U CRNOJ** **GORI ZA 2013. GODINU**

Odbor za ljudska prava i slobode na 31. sjednici, kao nadležni (matični) odbor, razmotrio je Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori za 2013. godinu koji je Skupštini podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je većinom glasova (sa šest glasova „za“ i jednim „uzdržanim“) podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori za 2013. godinu i odlučio da predloži Skupštini sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori za 2013. godinu.

2. Polazeći od ocjene Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama da se video nadzor u značajnoj mjeri koristi suprotno odredbama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, Skupština Crne Gore smatra da Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama treba da preduzme preventivne, ali i represivne mjere prema subjektima koji koriste video nadzor suprotno odredbama Zakona i time doprinese postepenom uređivanju stanja u ovoj oblasti.

3. Skupština Crne Gore, na osnovu podataka i informacija sadržanih u godišnjim izvještajima Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama o stanju u oblasti zaštite ličnih podataka, ocjenjuje da se stanje iz godine u godinu poboljšava, jer se norme Zakona o zaštiti podataka o ličnosti uglavnom poštuju i primjenjuju međunarodni standardi u oblasti zaštite ličnih podataka.

S obzirom da su pojedinačni slučajevi koji se odnose na kršenja ovog prava posljedica nedovoljnog poznavanja odredbi Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, kao i primjene pojedinih zakona koji su donešeni ranije, a još uvijek nijesu usaglašeni sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti Skupština ocjenjuje da je potrebno da Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama preduzme dodatne aktivnosti u cilju upoznavanja građana sa odredbama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, kao i da Vlada Crne Gore, odnosno resorna ministarstva, analiziraju predloge i inicijative Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama za izmjene i dopune pojedinih zakona radi njihovog usklađivanja sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik mr Dritan Abazović, član Odbora.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ O STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA U CRNOJ GORI ZA 2013. GODINU, koji je podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama shodno članu 43 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Radenko Lacmanović podnio je uvodno obrazloženje o Izvještaju o stanju u oblasti pristupa informacijama u Crnoj Gori za 2013. godinu.

Saopštio je da je podnošenje prvog Izvještaja o stanju u oblasti pristupama informacijama Skupštini Crne Gore u svojstvu drugostepenog, a nezavisnog organa, lak, a istovremeno i nezahvalan zadatak. Lak, jer za greške koje su moguće napravljene u nepunih devet mjeseci očekuje da naiđu na razumijevanje poslanika, a nezahvalan, jer su poslanici dobri poznavaoци ove materije, pa ono što moguće nije dobro urađeno moglo bi naići ne samo na njihov očekivani sud, već i na osudu javnosti. Podsjetio je da je 17. februara 2013. godine počela primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama koji je donešen radi usaglašavanja sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i Zakonom o tajnosti podataka. Takođe, da su predstavnici Agencije svjesni obaveza i odgovornosti koje su im dodijeljene Zakonom o slobodnom pristupu informacijama tražili odlaganje primjene ovog Zakona. Kako na taj njihov predlog niko nije odgovorio morali su se prihvatiti posla i početi da rješavaju predmete koji su

stizali. Saopštio je da su preraspodjelom unutrašnjih, i danas, a tada još više nedovoljnih snaga, te prijemom u maju 2013. godine jednog pravnog savjetnika predmeti rješavani.

Istakao je da se osnovne karakteristike, pa i kvaliteti Zakona sastoje u obavezi organa vlasti da sačini vodič za slobodan pristup informacijama, koji mora objaviti na sajtu i redovno ažurirati. Takođe, poseban kvalitet je i obaveza organa vlasti da proaktivno objavljuje informacije koje posjeduje, od interesa su javnosti da iste zna. Ništa manje nije bitna i obaveza prvostepenog organa da sprovede test štetnosti prilikom odlučivanja o zahtjevu. Na osnovu testa štetnosti se mora vidjeti koje su to činjenice koje su bile presudne da organ vlasti odbije zahtjev, odobri djelimičan pristup informaciji ili dozvoli pristup istoj u cjelosti. Istakao je da postojećim Zakonom o slobodnom pristupu informacijama Crna Gora spada među one države koje imaju najkraću listu informacija kojima se u potpunosti ili djelimično može ograničiti pristup, jer se u članu 14 Zakona navode slučajevi kada se pristup informaciji može ograničiti u cjelosti ili u njenom dijelu. Saopštio je i da su primijetni slučajevi da organi vlasti primjenjuju dvije krajnosti, daju informaciju u cjelosti ili zahtjev u potpunosti odbijaju i naglasio da Zakon predviđa mogućnost brisanja dijela informacije i to u slučajevima kada je to opravdano, uz obavezu naznačenja koji je dio ograničen i u kojem obimu. Naveo je da bi primjena ovog načina dostavljanja informacije u značajnom broju rezultirala usvajajućim rješenjima, a samim tim i nepodnošenjem žalbi. Navodeći da je Agencija dužna da po žalbi na akt o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu žalbe u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe, a samo u izuzetnim slučajevima taj rok može biti produžen još osam dana, uz obavezu da Savjet Agencije odlučuje po žalbi meritorno, istakao je da će biti neophodna izmjena rokova definisanih Zakonom, jer je teško ostvarivo da se ispoštuju rokovi u velikom broju predmeta. Praktično, to znači da Agencija kao drugostepeni organ ima deset dana za rješavanje žalbe, s obzirom da se žalba podnosi preko prvostepenog organa, a rok da prvostepeni organ dostavi žalbu Agenciji je pet dana od dana podnošenja. Istakao je da je Agencija obavezna da odlučuje u meritumu, što znači da nema mogućnosti vraćanja na prvostepeni postupak. Saopštio je da je nedopustivo što je u prošloj godini bio veliki broj slučajeva ćutanja administracije i da je svaka žalba izjavljena tim povodom usvojena i naloženo je prvostepenom organu da donese rješenje po predmetnom zahtjevu. Saopštio je i da su prvostepeni organi poštovali naloge Agencije i redovno donosili rješenja o predmetnim zahtjevima.

Član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Radenko Lacmanović je naveo da u informacionom sistemu prošle godine nijesu imali nijedan zahtjev za slobodan pristup informacijama prema Skupštini Crne Gore, niti jednu žalbu na neko od radnih tijela Skupštine i Skupštinu Crne Gore. To može da asocira samo na dvije stvari-ili je Skupština Crne Gore toliko transparentan organ, pa nije bilo upućenih zahtjeva za slobodan pristup informacijama, što je moguće, ili je zaista Skupština udovoljavala prvostepenim zahtjevima za slobodan pristup informacijama pa nije bilo žalbi na njene odluke. Šta god od ovo dvoje da je u pitanju, čestitao je Skupštini Crne Gore.

Saopštio je da su prvostepenim organima nalagali da donesu rješenja po zahtjevima za slobodan pristup informacijama i u preko 90 % slučajeva prvostepeni organi su rješavali po zahtjevu za slobodan pristup informacijama. Često su se suočavali sa praksom da se prvostepeni organ prilikom odlučivanja o predmetnom zahtjevu za slobodan pristup informacijama poziva na druge zakone i s tim u vezi istakao je da se ograničenja u slobodnom pristupu informacijama mogu vršiti samo na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Naglasio je da se zahtjev za slobodan pristup informacijama može podnijeti bez ikakvog obrazloženja i navođenja razloga zbog kojih se zahtijevaju informacije u posjedu organa vlasti. Naveo je da su se pravosudni organi često pozivali i na stav Vrhovnog suda iz 2011. godine, dakle prije usvajanja aktuelnog Zakona za slobodan pristup informacijama, u kome se kaže da se na postupke pred sudovima ne mogu primjenjivati odredbe Zakona kojim se uređuje pristup informacijama. Ovakav stav Vrhovnog suda za Savjet Agencije je neprihvatljiv, jer se u

članu 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama navode slučajevi kada se pristup informaciji može ograničiti u cjelosti ili u njenom dijelu. Stav Vrhovnog suda za Savjet Agencije je neprihvatljiv, tim prije što sudovi sude u ime naroda, što znači da građani imaju pravo da znaju kako se presuđuje u njihovo ime i za njihov račun.

Istakao je da je Agencija, uprkos nedovoljnim kadrovskim kapacitetima u prethodnoj godini, sva 754 primljena predmeta u oblasti slobodnog pristupa informacijama riješila. Naveo je da je 721 predmet razdužen, usvojene su 552 žalbe, a odbijeno 67. Djelimično usvojenih je deset žalbi. U 92 slučaja postupak je zaključkom obustavljen zbog odustanka podnosioca žalbe, jer im je prvostepeni organ u međuvremenu dostavio traženu informaciju.

Istakao je da je u prvih pet mjeseci ove godine broj predmeta veći od hiljadu što će uz postojeći kadrovski kapacitet biti problematično riješiti u Zakonom utvrđenom roku, a očuvati kvalitet u radu.

Saopštio je da je u početku bilo osporavanja rješenja po kojem je istom organu, tj. Agenciji dodijeljena obaveza odlučivanja o pravu javnosti da zna i pravu na zaštitu ličnih podataka, odnosno da odlučuje po dva ustavna pitanja. S obzirom da nigdje nije jasno zakonom postavljena granica između ova dva prava, to se ista mire sistemom balansa, a logično je da će taj balans najbolje uspostaviti onaj ko odlučuje o oba prava. Mišljenja je da se na osnovu dosadašnje prakse i iskustva može ocijeniti da su odgovorili zahtjevnom izazovu i da nije bilo uskraćivanja prava javnosti da zna, ali i da zbog interesovanja javnosti nije bilo ni kršenja prava na zaštitu ličnih podataka. Jasno i nedvosmisleno Savjet Agencije je između prava javnosti da zna i interesovanja javnosti stao na stranu prava javnosti da zna.

Istakao je da se u praksi često dešavalo da prvostepeni organ rješava po zahtjevu za slobodan pristup informacijama tako što konstatuje da nije u posjedu tražene informacije, bez ikakvog obrazloženja, što je suprotno Zakonu o opštem upravnom postupku. Kada se Agencija obrati upravnoj inspekciji koja je po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama dužna da provjeri da li prvostepeni organ posjeduje traženu informaciju, kod inspekcije su nailazili na nerazumijevanje, jer su tvrdili da ne mogu biti servis Agencije. Mišljenja je da nadležna inspekcija mora obavljati te poslove sve dok joj je to Zakonom utvrđena obaveza, ističući da ukoliko se promijeni Zakon Agencija nije protiv predloga da oni obavljaju i te poslove, ali je potrebno dodatno kadrovski osnažiti. Član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Radenko Lacmanović je istakao neophodnim upućivanje apela nadležnoj upravnoj inspekciji da do izmjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama ima obavezu da radi po zahtjevima Agencije.

Izrazio je uvjerenje da će zbog aktivnosti koje je Agencija realizovala u prethodnom periodu u cilju afirmacije prava javnosti da zna, članovi Odbora za ljudska prava i slobode podržati Izvještaj o stanju u oblasti pristupa informacijama u Crnoj Gori za 2013. godinu.

Šefko Crnovršanin, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je istakao da Agencija ima sve veći broj predmeta u oblasti slobodnog pristupa informacijama, kao i da su predmeti kompleksniji, a rok za odlučivanje je kratak, tako da Agencija može ući u zonu prekršajne odgovornosti, jer je jedino po crnogorskom Zakonu o slobodnom pristupu informacijama drugostepeni organ za rješavanje žalbi po zahtjevu za slobodan pristup informacijama prekršajno odgovoran. S obzirom na kadrovski kapacitet Agencije, obavezu odlučivanja u meritumu i rok za odlučivanje po žalbi, izrazio je bojazan da bi to moglo uticati na kvalitet odlučivanja i rada Agencije. Mišljenja je da bi predlagač Zakona trebao mijenjati odredbu o prekršajnoj odgovornosti Agencije.

U raspravi su učestvovali poslanici mr Dritan Abazović, Ljerka Dragičević i dr Halil Duković.

Poslanik mr Dritan Abazović je saopštio da je još dok je djelovao kao predstavnik nevladinog sektora u Ulcinju često podnosio zahtjeve za slobodan pristup informacijama, konkretno u vezi sa zakupom plaža i iznosom zakupnine. Najčešće se dešavalo da dobiju samo spisak plaža, bez iznosa zakupnine i druge djelimične i nepotpune podatke, tako da je to

predstavljalo klasično maltretiranje iako predstavnici nevladinog sektora podatke zahtijevaju radi postizanja konkretnih ciljeva. U zakonskom roku im se odgovori, ali ne dobiju potpun i precizan odgovor, jer prvostepeni organi jednostavno „traže rupe u Zakonu“. Saopštio je da su nekada problemi zbog ćutanja administracije, a nekad administracija svjesno traži „rupe u Zakonu“ i ne želi izaći u susret zahtjevima za slobodan pristup informacijama. Istakao je da je i prethodni Zakon o slobodnom pristupu informacijama najvećim dijelom bio usaglašen sa pravnom tekovinom Evropske unije, ali da problemi nastaju zbog toga što se zakoni ne implementiraju.

Poslanica Ljerka Dragičević se složila sa mišljenjem poslanika Abazovića u vezi sa problemima oko zakupa plaža na crnogorskom primorju, navodeći da se plaže daju jednom koncesionaru, nakon čega ih on dalje daje u zakup. Saopštila je da je u početku teško djelovanje u svim oblastima, ali da se mora istrajati radi poboljšanja stanja.

Član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Radenko Lacmanović se složio sa mišljenjima poslanika Dragičević i Abazović naglašavajući da često postoje pokušaji opstrukcije ne samo ovog, nego i svih zakona. Saopštio je da je prošle godine bio veliki broj zahtjeva za slobodan pristup informacijama prema centrima za socijalni rad kada su nevladine organizacije zahtijevale da im se dostave kopije analitičkih kartica o zahtjevima za dodjelu jednokratnih novčanih pomoći, kao i o dodijeljenim jednokratnim novčanim pomoćima. Svi centri za socijalni rad su, kao po pravilu, odbijali takve zahtjeve pozivajući se na Zakon o zaštiti podataka o ličnosti i Zakon o slobodnom pristupu informacijama. Agencija je kao drugostepeni organ utvrdila da samo treba izvršiti anonimizaciju tih kartica i dozvoliti pristup istima, jer se kasnije poređenjem može utvrditi da li se broj jednokratnih novčanih pomoći povećava u godinama izbora i da li je bilo zloupotreba tokom izbornog procesa.

Šefko Crnovršanin je istakao da su se tokom prošle godine susretali sa različitim mišljenjima Upravnog suda o istim stvarima izražavajući nadu da će se tokom ove godine ta sudska praksa ujednačiti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da Crna Gora ima dobre zakone, ali treba više napora uložiti u njihovoj implementaciji. Saopštio je da pojedini službenici još nijesu svjesni važnosti novog Zakona o slobodnom pristupu informacijama i novina koje su njime unešene u naš pravni sistem. Veoma je bitno omogućiti slobodan pristup informacijama u posjedu organa vlasti u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama.

Nakon rasprave Odbor za ljudska prava i slobode je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Skupštini

I Z V J E Š T A J **O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O STANJU U OBLASTI PRISTUPA** **INFORMACIJAMA U CRNOJ GORI ZA 2013. GODINU**

Odbor za ljudska prava i slobode na 31. sjednici, kao nadležni (matični) odbor, razmotrio je Izvještaj o stanju u oblasti pristupa informacijama u Crnoj Gori za 2013. godinu koji je Skupštini podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je većinom glasova (sa šest glasova „za“ i jednim „uzdržanim“) podržao Izvještaj o stanju u oblasti pristupa informacijama u Crnoj Gori za 2013. godinu i odlučio da predloži Skupštini sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o stanju u oblasti pristupa informacijama u Crnoj Gori za 2013. godinu.

2. Skupština Crne Gore, na osnovu podataka sadržanih u Izvještaju o stanju u oblasti pristupa informacijama za 2013. godinu, uočava da su najveći broj zahtjeva za slobodan pristup informacijama podnosile nevladine organizacije, a građani još uvijek u nedovoljnoj mjeri koriste navedeno pravo. Jedan od razloga je i što građani nijesu u dovoljnoj mjeri upoznati sa pravom na slobodan pristup informacijama kojim mogu kontrolisati rad organa vlasti, pa Skupština smatra da u narednom periodu više pažnje treba pokloniti upoznavanju građana sa pravom na slobodan pristup informacijama.

3. Kako je članom 39 stav 1 tačka 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano da Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama vrši inspekcijski nadzor nad primjenom ovog Zakona u odnosu na sačinjavanje i ažuriranje vodiča za pristup informacijama, proaktivno objavljivanje informacija i dostavljanje akata i podataka za potrebe vođenja informacionog sistema pristupa informacijama, Skupština Crne Gore upućuje na potrebu dosledne implementacije navedene odredbe u toku 2014. godine.

Skupština Crne Gore će, u okviru svoje nadzorne uloge, realizaciji ove obaveze od strane Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama posebnu pažnju posvetiti prilikom razmatranja Izvještaja o stanju u oblasti pristupa informacijama za 2014. godinu.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik mr Dritan Abazović, član Odbora.

TREĆA TAČKA- IZVJEŠTAJ SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA EKSPERTOM EVROPSKE KOMISIJE ZA INSTITUCIJU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE, KLAVSOM DUUSOM KINNERUPA HEDEOM, održanog 9. aprila 2014. godine

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su jednoglasno (sedam glasova „za“) usvojili Izvještaj sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković sa ekspertom Evropske komisije za instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Klavsom Duusom Kinnerupa Hedeom, održanog 9. aprila 2014. godine.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom, Izvještaj bude sastavni dio Zapisnika sa 31. sjednice Odbora.

ČETVRTA TAČKA- IZVJEŠTAJ SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA EKSPERTOM EVROPSKE KOMISIJE ZA OBLAST LJUDSKIH PRAVA, SUSETTEOM PIAOM SHUSTEROM, održanog 10. aprila 2014. godine

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su jednoglasno (sedam glasova „za“) usvojili Izvještaj sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković sa ekspertom Evropske komisije za oblast ljudskih prava, Susetteom Piaom Shusterom, održanog 10. aprila 2014. godine.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom, Izvještaj bude sastavni dio Zapisnika sa 31. sjednice Odbora.

TEKUĆA PITANJA

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je obavijestio članove Odbora da je NVO „LGBT Forum Progres“ dostavila Odboru određeni broj dosta ozbiljnih primjedbi na Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2013. godinu i da je s tim u vezi razgovarao sa Zaštitnikom. Mišljenja je da Odbor treba posvetiti pažnju tim komentarima, kao i ovoj nevladinoj organizaciji koja štiti prava jedne populacije. Predložio je da se primjedbe NVO „LGBT Forum Progres“ proslijede Zaštitniku kako bi se upoznao sa njima i na osnovu toga pripremio za sjednicu na koju će Odbor pozvati i predstavnike LGBT Forum Progres, kako bi se na samoj sjednici čula mišljenja obje strane. Predsjednik je saopštio da su primjedbe već javno objavljene, a riječ je i o kritikama na račun rada jednog zamjenika Zaštitnika.

Poslanica Ljerka Dragičević je saopštila da i ona ima određene kritike na račun rada Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je saopštila da treba voditi računa da se sjednica Odbora ne poklopi sa poslaničkim pitanjima upućenim ministru prosvjete.

Predsjednik Odbora je predložio da se sjednica na kojoj će prisustvovati Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, predstavnici nadležnih državnih organa, međunarodnih organizacija i nevladinog sektora održi 9. juna sa početkom u 10 sati, sa čime su se složili ostali članovi Odbora.

Predsjednik je saopštio da na toj sjednici neće biti razmotrena Informacija o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava za 2013. godinu, jer je Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava obavijestio da će biti službeno odsutan iz Crne Gore zbog učešća na sjednici Komiteta ministara u Strazburu.

Sjednica je završena u 12 sati i 20 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- **IZVJEŠTAJ SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA EKSPERTOM EVROPSKE KOMISIJE ZA INSTITUCIJU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE, KLAVSOM DUUSOM KINNERUPA HEDEOM, održanog 9. aprila 2014. godine I**
- **IZVJEŠTAJ SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA EKSPERTOM EVROPSKE KOMISIJE ZA OBLAST LJUDSKIH PRAVA, SUSETTEOM PIAOM SHUSTEROM, održanog 10. aprila 2014. godine.**

IZVJEŠTAJ

SA SASTANKA PREDSJEDNIKA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE SA EKSPERTOM EVROPSKE KOMISIJE ZA INSTITUCIJU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA, PRAVNIM SAVJETNIKOM OMBUDSMANA DANSKE KLAVSOM DUUSOM KINNERUPA HEDEOM, održanog 9. aprila 2014. godine u Skupštini Crne Gore

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dr Halil Duković i zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković održali su sastanak sa ekspertom Evropske komisije za instituciju zaštitnika ljudskih prava i sloboda, pravnim savjetnikom Ombudsmana Danske, Klavsom Duusom Kinnerupa Hedeom. Sastanak je održan 9. aprila 2014. godine u Skupštini Crne Gore.

Sastanku su prisustvovali: Mladenka Tešić, predstavница Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ana Marija Vuksanović, predstavница Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Vlade Crne Gore.

Posjeta ekspertske misije Evropske komisije dio je novog pristupa u pregovorima s Evropskom unijom i predstavlja redovni mehanizam kojim Evropska komisija procjenjuje stanje u pravosuđu i temeljnim pravima, odnosno u oblasti pravde, slobode i bezbjednosti u Crnoj Gori.

Pravni savjetnik Ombudsmana Danske Klavs Duus Kinnerup Hede ima značajno iskustvo u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda i trenutno radi u Parlamentu Danske gdje je zadužen za odnose sa kancelarijama ombudsmana u Danskoj. Ne predstavlja Evropsku komisiju direktno, već je nezavisni ekspert, a u Crnoj Gori je boravio radi prikupljanja podataka o stanju, na osnovu kojih će dati smjernice i preporuke radi poboljšanja stanja u cilju efikasnijeg i bržeg pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković upoznao je goste sa radom Odbora i ključnim aktivnostima realizovanim u prethodnom periodu, uz poseban osvrt na saradnju sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Naveo je da je nadležnost Odbora definisana Poslovníkom Skupštine Crne Gore i da Odbor posebnu pažnju posvećuje zaštiti manjinskih prava i prava pripadnika posebno osjetljivih grupa. Saopštio je da je Odbor prepoznat i u izvještajima Evropske komisije o napretku Crne Gore kao jedno od najaktivnijih radnih tijela Skupštine Crne Gore. Istakao je da Odbor prilikom utvrđivanja Plana aktivnosti, Predlog plana dostavlja Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnim organima Vlade Crne Gore, međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava, radi njihovih primjedbi, predloga i sugestija, a po pozivu, navedeni subjekti učestvuju i na sjednici Odbora kada se utvrđuje plan aktivnosti. Takođe, istakao je da Odbor za ljudska prava i slobode ne održava sjednice samo u prostorijama Skupštine, već i u ustanovama u kojima su smještene pojedine kategorije lica kako bi se direktno u susretu sa njima poslanici uvjerali u stanje ljudskih prava u tim ustanovama. Predsjednik je istakao da je Odbor realizovao brojne javne tribine na različite teme u gradovima širom Crne Gore u cilju uspostavljanja direktnog kontakta sa građanima. Odbor ima intenzivnu saradnju sa nevladinim sektorom, a NVO "Građanska alijansa" vrši kontinuirani monitoring nad radom Odbora. Smatra da je posebna vrijednost Odbora to što skoro 95 % odluka donosi konsenzusom. Predsjednik Odbora je naglasio da je Odbor svojim radom značajno doprinio promociji i jačanju institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa kojom ostvaruje veoma dobru saradnju. Saopštio je da Odbor saraduje sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kako putem stručnih konsultacija, tako i neposrednim kontaktima, jer Zaštitnik učestvuje na gotovo svim sjednicama Odbora, čime se već u fazi donošenja zakona i praćenja rada, odnosno kontrole izvršne vlasti, sprečavaju mogući problemi u pogledu ostvarivanja ljudskih prava i sloboda.

Takođe, naglasio je da je Zaštitnik, po pozivu Odbora, učestvovao na svim javnim tribinama koje su na različite teme organizovane u različitim gradovima Crne Gore. Naglasio je da su prioritetne oblasti djelovanja Odbora zaštita ljudskih prava i sloboda, zakoni koji se tiču zaštite i promocije ljudskih prava i sloboda i zaštita prava i sloboda pripadnika manjinskih naroda koji žive u Crnoj Gori.

Ekspert Evropske komisije za instituciju zaštitnika ljudskih prava i sloboda Klavs Duus Kinnerup Hede je izrazio zadovoljstvo što je upoznat sa načinom funkcionisanja Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao i sa saradnjom Odbora sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Pohvalio je činjenicu da članovi Odbora za ljudska prava i slobode, bez obzira na partijsku pripadnost, gotovo sve odluke donose konsenzusom, što govori o njihovoj posvećenosti zaštiti ljudskih prava svih građana. Predstavnik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je upoznao i sa odnosom koji ima Ombudsman Danske sa Parlamentom Danske, ukazujući da Ombudsman nema toliko često kontakte sa parlamentarnim radnim tijelima kao što je praksa u Crnoj Gori. Ekspert za instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je upitao koliko često Odbor ima kontakte sa institucijom Ombudsmana i na koji način informacije koje Ombudsman saopšti na sjednicama Odbor koristi u svom radu.

Predsjednik Odbora je saopštio da Crna Gora ima svega 620 000 stanovnika što olakšava komunikaciju između građana i nadležnih državnih organa, kao i između građana i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Naglasio je da je Odbor kroz konstantnu saradnju sa institucijom Zaštitnika od njenog osnivanja značajno doprinio promociji ove institucije i njenoj prepoznatljivosti od strane građana. Zaštitnik je, na poziv Odbora, prisustvovao većini održanih sjednica Odbora, a cilj je bio da se poslanici, predstavnici Vlade Crne Gore, državnih organa, kao i cjelokupna javnost upoznaju sa radom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i njegovim ocjenama o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori. Predsjednik je podsjetio da je Zaštitnik, na poziv Odbora, sa poslanicima posjetio više ustanova u kojima su smještene posebno osjetljive kategorije stanovništva, kako bi se uvjerali u kojoj mjeri se poštuju prava tih lica smještenih u ustanovama. Zaštitnik je učestvovao i na kontrolnim saslušanjima koja je Odbor organizovao kako bi zajednički ispratili u kom stepenu nadležni državni organi realizuju Preporuke Zaštitnika i Zaključke Skupštine Crne Gore. Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je veoma važnim ocijenio i razmatranje Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i posebnih izvještaja koje je Zaštitnik, na zahtjev Odbora za ljudska prava i slobode dostavio tokom 2011. godine.

Saopštio je da Skupština Crne Gore i Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležno radno tijelo, svake godine razmatraju Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, da izvještaji odslikavaju realno stanje ljudskih prava u Crnoj Gori i da ih Skupština prihvata gotovo jednoglasno, a da svi poslanici, bez obzira na političku pripadnost, podatke iz izvještaja koriste za svoje političke diskusije. Takođe, saopštio je da Odbor povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, predlaže, a Skupština usvaja zaključke kojim se prihvataju preporuke Ombudsmana, čime se one ojačavaju, a kasnije se prati njihova realizacija, kako putem razmatranja izvještaja pojedinih državnih organa, tako i razmatranjem informacija koje se od njih zahtijevaju, shodno članu 68 Poslovnika Skupštine, ili organizovanjem kontrolnih saslušanja predstavnika nadležnih državnih organa. Imajući u vidu navedeno, predsjednik Odbora dr Halil Duković je zaključio da je Odbor za ljudska prava i slobode svojim radom i saradnjom sa institucijom Zaštitnika u značajnoj mjeri doprinio afirmaciji ove institucije u crnogorskom društvu, kao i konstantnom snaženju povjerenja svih društvenih subjekata u njen rad. Saopštio je da, shodno zakonskoj obavezi utvrđenoj Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode utvrđuje Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na predlog Zaštitnika, čime se značajno doprinosi i finansijskoj nezavisnosti institucije.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je ukazala predstavke i obraćanja građana i pravnih lica koje se dostavljaju Odboru za ljudska prava i slobode, shodno Zaključku iz maja 2012. godine, Odbor za ljudska prava i slobode prosleđuje Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, a razmatra ih ukoliko građani budu nezadovoljni postupanjem Zaštitnika po određenoj predstavi. Zamjenica predsjednika Odbora je istakla da Odbor ima izvanrednu saradnju sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Eksperta je interesovalo da li je bilo žalbi građana na rad Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i na koji način Skupština Crne Gore kontroliše njegovo postupanje po predstavkama.

Predsjednik Odbora je objasnio da Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležno radno tijelo Skupštine, razmatra Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji Zaštitnik podnosi Skupštini saglasno članu 47 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Godišnji izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore predstavlja prikaz rada Zaštitnika i pokazatelj je poštovanja ustavnih i zakonskih prava građana. Ciljevi Izvještaja su višestruki:

- da Skupštinu Crne Gore i druge organe, institucije i tijela, kao i javnost obavijesti o stanju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori;
- da ukaže na potrebne promjene u radu javnog sektora koje bi unaprijedile ostvarivanje ljudskih prava i sloboda;
- da Skupštini Crne Gore i javnosti predstavi najznačajnije aspekte rada Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa nadležnostima, ovlaštenjima i načelima odgovornosti za obavljanje javnih poslova.

U vezi sa predstavkama građana, predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je izmjenom člana 44 Poslovnika Skupštine Crne Gore proširena nadležnost Odbora za ljudska prava i slobode i utvrđeno da Odbor „razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana“. Istakao je da je Odbor za ljudska prava i slobode je na 72. sjednici održanoj 30. maja 2012. godine zaključio da predstavke i obraćanja građana i pravnih lica upućene Odboru za ljudska prava i slobode razmatra tek nakon što predstavke razmotri nadležna institucija, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a građani budu nezadovoljni postupanjem Zaštitnika po određenoj predstavi. Ovo s toga, što se Odbor neće miješati u nadležnost Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i narušavati nezavisnost ove institucije, kojoj je Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore utvrđeno pravo građana da se za povredu prava mogu obraćati Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Naglasio je da se sva obraćanja građana upućena Odboru za ljudska prava i slobode proslijeđuju instituciji Zaštitnika, kako bi on, shodno Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, postupio po njima, a ukoliko se građani budu žalili na postupanje Zaštitnika, Odbor će u tim slučajevima djelovati u skladu sa svojom kontrolnom i nadzornom ulogom. Ocijenio je da bi se drugačijim postupanjem, s jedne strane, stvorili problemi u funkcionisanju institucije Ombudsmana i samog Odbora, a sa druge, ni sami građani ne bi znali kome da se obrate, zbog čega i smatra ispravnim i logičnim da se na navedeni način postupa po predstavkama i žalbama građana upućenim Odboru.

Ekspert je upoznao predstavnike Odbora za ljudska prava i slobode sa situacijom u Danskoj, navodeći da kod njih postoje dvije institucije koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda, a to su: Kancelarija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i Nacionalna institucija za ljudska prava. Saopštio je da Nacionalna institucija za ljudska prava ima promotivnu i proaktivnu ulogu, dok s druge strane, Kancelarija Ombudsmana Danske ima konkretnu ulogu i daje mišljenja na određene predloge zakona. S obzirom da u državi Crnoj Gori nema takvih institucija, eksperta Evropske komisije je interesovalo da li postoji opasnost da dođe do politizacije određenih pitanja kojima se bavi Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Takođe, interesovao ga je stav Odbora za ljudska prava i slobode u vezi sa funkcionisanjem institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je Skupština Crne Gore 29. jula 2011. godine donijela Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore kojim je Zaštitnik definisan kao krovna institucija za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Zakonom o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zaštitnik se definiše kao nacionalni mehanizam za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog postupanja i kažnjavanja i institucionalni mehanizam za prevenciju i zaštitu od diskriminacije. Saopštio je da Zaštitnik ima četiri zamjenika koje je Skupština izabrala: za državnu upravu, za zaštitu od diskriminacije, za prevenciju torture i za prava djeteta tako da su obuhvaćene ključne oblasti ljudskih prava. Mišljenja je da se institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore od strane Skupštine Crne Gore tretira kao nezavisna institucija, što potvrđuje i činjenica da se izvještaji Zaštitnika usvajaju jednoglasno iako nekad mišljenja i ocjene koje Zaštitnik daje u izvještaju ne odgovaraju ni predstavnicima vlasti, a ni opoziciji.

Ističući da je država Crna Gora tradicionalna i konzervativna sredina, zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je saopštila da funkcija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore nije nimalo laka, jer da bi se doprinijelo poboljšanju ljudskih prava u Crnoj Gori najprije se treba izboriti sa brojnim predrasudama, prvenstveno onima koje se odnose na pripadnike LGBT populacije, romske i egipćanske populacije, osobe sa invaliditetom. Mišljenja je da je pred Ombudsmanom zahtjevan i odgovoran zadatak, a Odbor za ljudska prava i slobode ima dužnost da doprinese da se postojeće predrasude smanje, ili ukoliko je to moguće uklone.

Ekspert Evropske komisije je saopštio da se i Danska suočava sa izazovima u pogledu zaštite ljudskih prava i sloboda njenih građana, a posebno stranaca i istakao da u Parlamentu ne postoji konsenzus među političarima u vezi sa tim šta čini osnovni korpus ljudskih prava. Upitao je da li u Crnoj Gori među političarima postoji konsenzus oko osnovnog korpusa ljudskih prava koja treba da uživa svaki pojedinac?

Predsjednik Odbora je saopštio da je u većini slučajeva postignut konsenzus po pitanju zaštite osoba sa invaliditetom, pripadnika romske i egipćanske populacije i žena, ali u zaštiti pripadnika LGBT populacije još uvijek ne postoji konsenzus, čemu prepreku predstavljaju konzervativna i vjerska shvatanja koja postoje u državi.

Ekspert Evropske komisije je upitao da li izvještaji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sadrže preporuke u cilju poboljšanja položaja LGBT populacije i da li ih je Odbor razmatrao na sjednicama.

Predsjednik Odbora je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa svojom nadležnošću utvrđenom članom 44 Poslovnika Skupštine, imao brojne aktivnosti koje se odnose na slobode i prava čovjeka i građanina, a time i prava pripadnika LGBT populacije. Odbor, kako zakonodavnim aktivnostima, donošenjem relevantnih zakona iz ove oblasti, tako aktivnostima u kontrolnoj i nadzornoj funkciji, prvenstveno organizovanjem javnih tribina, razmatranjem izvještaja pojedinih državnih organa i institucija i informacija koje državni organi dostavljaju, shodno članu 68 Poslovnika Skupštine, nastoji da doprinese poštovanju i zaštiti prava svih građana. Takođe, razmatranjem Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Odbor za ljudska prava i slobode se upoznae i sa podacima koje posjeduje ova Institucija u vezi sa pravima LGBT populacije. Naveo je da je Vlada Crne Gore usvojila Strategiju za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba za period 2013-2018. godina čiji je cilj poboljšanje ukupnog društvenog položaja LGBT osoba u Crnoj Gori i njihova bolja integracija u crnogorsko društvo. Strategijom su definisani ciljevi, oblasti djelovanja i mjere neophodne za njenu punu implementaciju, pa se njome stvaraju dobri preduslovi za sprovođenje politike zaštite ljudskih prava LGBT osoba u Crnoj Gori, što podrazumijeva i konkretnu primjenu međunarodno-pravnih i na njima zasnovanih ustavnih i zakonskih standarda kojima se reguliše poštovanje osnovnih ljudskih prava. U vezi sa pravima pripadnika LGBT populacije, saopštio je da su u Crnoj Gori u julu i oktobru 2013. godine održane povorke ponosa, ističući da je na prvoj, održanoj u Budvi, učestvovao kao predstavnik

Odbora za ljudska prava i slobode. Istakao je da u Crnoj Gori još uvijek postoji visok stepen homofobije prema pripadnicima LGBT populacije, ali, s druge strane, država Crna Gora je odlučna da zaštiti svakog pojedinca bez obzira na njegovu seksualnu orijentaciju. Predsjednik Odbora smatra da je Crna Gora preduzela značajne aktivnosti u cilju afirmacije i zaštite prava pripadnika LGBT populacije pa je ostvaren napredak u ovoj oblasti, što je konstatovano i u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore.

Eksperta Evropske komisije je interesovalo da li među političkim partijama postoji neslaganje po pitanju preporuka Zaštitnika koje se odnose na pripadnike LGBT populacije, a predsjednik Odbora je objasnio da se više radi o ravnodušnosti, a ne o neslaganju s obzirom na tradicionalizam i vjerski sistem koji preovlađuje u Crnoj Gori, a koji ne podržava pripadnike LGBT populacije.

Zamjenica predsjednika Odbora je saopštila da je partija kojoj pripada protiv javnog deklarisanja pripadnika LGBT populacije, registrovanog partnerstva i usvajanja djece od strane LGBT partnera.

Predsjednik Odbora je mišljenja da svako ima pravo da bude ono što želi i da mi to niko ne može uskratiti, kao i da niko ne može biti kažnjen zbog svoje seksualne ili druge opredijeljenosti, već treba da uživa sva prava kao i svaki drugi građanin Crne Gore.

Eksperta Evropske komisije je zanimalo kakvo je mišljenje Ombudsmana u vezi sa problemima LGBT populacije, s obzirom da postoje podijeljena mišljenja u društvu, što ga u krajnjem može dovesti u konflikt sa većinskim stavom građana Crne Gore.

Uprkos činjenici da postoji visok stepen homofobije u Crnoj Gori, predsjednik Odbora smatra važnim što je ostvaren napredak po pitanju unapređenja položaja pripadnika LGBT populacije. Ocijenio je da se predrasude i tradicionalna mišljenja koja preovlađuju u Crnoj Gori ne mogu preko noći eliminisati tako da na tom polju predstoji dugotrajan i komplikovan proces koji zahtijeva mnogo vremena i napora.

Eksperta je interesovalo da li zamjenika Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore predlaže Zaštitnik, a Skupština imenuje. Navodeći da postoje dva upražnjena mjesta za zamjenika Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, ekspert je upitao koliko traje procedura imenovanja zamjenika Zaštitnika. Takođe, interesovalo ga je da li se godišnji plan rada Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore razmatra na plenarnoj sjednici Skupštine ili na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, kao matičnog radnog tijela i koja vrsta diskusije se vodi kada se razmatra godišnji plan rada Zaštitnika.

Predsjednik Odbora je objasnio da u skladu sa Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore zamjenika Zaštitnika imenuje Skupština, na predlog Zaštitnika. Predsjednik Odbora je saopštio da se Odbor kroz izlaganje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore na sjednici Odbora upoznaje sa aktivnostima koje Zaštitnik planira realizovati tokom godine, a takođe godišnji Plan rada Odbora za ljudska prava i slobode sadrži i aktivnosti predviđene godišnjim planom rada Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Saopštio je da se Odbor formalno ne izjašnjava o planiranim aktivnostima Ombudsmana, ali se sa njima upoznaje i priikom utvrđivanja Zahtjeva za dodjelu budžetkih sredstava instituciji Ombudsmana, koji Odbor za ljudska prava i slobode, shodno Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, podnosi Ministarstvu finansija. Takođe, saopštio je da Odbor prilikom utvrđivanja svog Plana aktivnosti, Predlog plana dostavlja Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnim organima Vlade Crne Gore, međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava, radi njihovih primjedbi, predloga i sugestija, a po pozivu navedeni subjekti učestvuju i na sjednici Odbora kada se utvrđuje plan aktivnosti.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je saopštila da je Odbor za ljudska prava i slobode na 28. sjednici, održanoj 26. marta 2014. godine, razmatrao Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Rasprava je ukazala da će biti prostora za amandmansko djelovanje pa će Odbor za ljudska prava i slobode na nekoj od narednih sjednica, kao matični odbor, razmotriti najavljene

amandmane na Predlog zakona kada budu u skupštinskoj proceduri, u cilju poboljšanja postojećeg teksta Predloga zakona. Istakla je da je Odbor jednoglasno podržao Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i predložio Skupštini da isti usvoji.

S obzirom da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore zajedno sa članovima Odbora za ljudska prava i slobode, na njihov poziv, posjetio više ustanova kako bi se uvjerali u stanje ljudskih prava u tim ustanovama, ekspert Evropske komisije je upitao koja je uloga Zaštitnika i kakav je njegov status bio prilikom tih posjeta. Upitao je i na koji način je Odbor postupao kada uoči nedostatke u radu tih ustanova i odnosu prema licima smještenim u njima.

Predsjednik Odbora je saopštio da, shodno Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zaštitnik, zamjenik, kao i službenik koga Zaštitnik ovlasti, ima pravo da bez najave, izvrši pregled prostorija u organima, organizacijama, ustanovama i drugim mjestima gdje se nalazi ili se može nalaziti lice lišeno slobode, kao i da bez prethodne najave i odobrenja, posjeti lice lišeno slobode i provjeri poštovanje njegovih prava. Takođe, ima pravo da bez prisustva službenog ili drugog lica, lično ili preko prevodioca, razgovara sa licem lišenim slobode, kao i sa drugim licem za koje smatra da može da pruži potrebne informacije. Međutim, kada predstavnici Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore idu u posjetu ustanovama za smještaj lica lišenih slobode, oni se moraju najaviti i dogovoriti posjetu, a u takvim slučajevima, i Omudsman ima ulogu gosta, kao i predstavnici Vlade Crne Gore, nevladinog sektora i medija, koje poziva Odbor.

Ističući da Odbor za ljudska prava i slobode prati stepen realizacije Preporuka i Zaključaka upućenih nadležnim državnim organima, predsjednik Odbora dr Halil Duković je upoznao eksperta Evropske komisije i sa konkretnim primjerom. Istakao je da je 2012. godine Odbor za ljudska prava i slobode zatražio od Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da sačini izvještaj o stanju prostorija za zadržavanje pritvorenih lica, što je Zaštitnik nakon obilaska ovih ustanova i učinio. Tom prilikom konstatovano je loše stanje tih prostorija. Prilikom razmatranja Izvještaja Odbor je donio Zaključke koje je uputio nadležnim državnim organima u cilju poboljšanja stanja. Nakon šest mjeseci, Ministarstvo unutrašnjih poslova je dostavilo Informaciju o stepenu realizacije Zaključaka i Preporuka kojom su članovi Odbora za ljudska prava i slobode obaviješteni da je preko 50% realizovano, a da određene aktivnosti nijesu realizovane, prvenstveno zbog loše ekonomske situacije i nedostatka finansijskih sredstava. Odbor je donio Zaključak o potrebi realizacije svih preostalih Zaključaka, što je u urađeno, a o čemu je Odbor informisan na novoj sjednici.

Ekspert Evropske komisije je saopštio da u Danskoj prilikom posjeta koje organizuju radna tijela Parlamenta ustanovama za smještaj lica lišenih slobode, ombudsmeni nijesu pozvani da sa poslanicima ide u posjetu, ali im se dostavlja izvještaj o stanju ljudskih prava u tim ustanovama nakon obavljene posjete.

Naglašavajući da su organizovanjem posjeta postignuti pomaci u pogledu poboljšanja uslova života i rada osoba koje borave u ustanovama u kojima postoji najveća mogućnost kršenja ljudskih prava i sloboda, predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da se tokom 2013. godine Odbor za ljudska prava i slobode bavio različitim temama, čak i temama koje su bile novina za crnogorsko društvo. Saopštio je da je Odbor na četvrtoj sjednici održanoj 6. februara 2013. godine razmotrio Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori koji je sačinjen u okviru druge faze regionalnog Projekta "Unaprjeđenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije". Odbor je prihvatio Izvještaj, donio Zaključak kojim podržava Preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i dostavio ga Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu turizma i održivog razvoja, kao i Šefu Delegacije Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope koja sprovodi Kampanju "Jedno od petoro", a u kojoj participira i Crna Gora. Takođe, Odbor za ljudska prava i slobode je razmotrio Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, a na 19. sjednici, 11. novembra 2013.

godine, Odbor za ljudska prava i slobode u susret Međunarodnom danu prava djeteta razmatranjem Izvještaja o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije zaokružio je brojne aktivnosti na temu zaštite prava djeteta kojima se bavio od 2011-2013. godine u okviru Regionalnog projekta "Prevenција eksploatacije djece u Jugoistočnoj Evropi", koji je Save the Children realizovao u saradnji sa članicama CRONSEE mreže, ombudsmanima regiona, a u kojem je Odbor participirao razmatranjem: Izvještaja o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaja o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori i Izvještaja o zloupotrebi djece putem interneta. Takođe, istakao je da je 21. i 22. januara 2014. organizovan i Drugi regionalni sastanak radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta- Unapređenje položaja djece u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“ na kojem su učestvovalе delegacije Srbije, Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Hrvatske, Slovenije i Crne Gore.

Govoreći o aktivnostima Skupštine Crne Gore na planu promocije i zaštite pripadnika romske populacije, zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je saopštila da je Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore 8. aprila 2014. godine, tradicionalno obilježio Svjetski dan Roma, održavanjem tematske sjednice „Romkinje o ugovorenim brakovima“. Ukazano je na probleme koji opterećuju romsku zajednicu, prvenstveno nezaposlenost, siromaštvo, stambene probleme, potrebu da se mladim generacijama osigura obrazovanje, specifične oblike nasilja u porodici, kao i probleme koji nastaju zbog ugovorenih brakova. Saopštila je da je na sjednici ocijenjeno da se posljednjih godina povećava broj obrazovanih i uspješnih Romkinja i Roma, koji daju značajan doprinos demokratskoj i multikulturnoj Crnoj Gori i zaključeno da su potrebni zajednički naponi romske i egipćanske zajednice i cijelog crnogorskog društva radi potpune integracije Roma i Egipćana i poboljšanja njihovih životnih i radnih uslova. Saopštila je da su članovi NVO „Centar za romske inicijative“ izveli predstavu pod nazivom „Nametnuta sudbina“, koja govori o problemu ugovorenih brakova i problemu rane udaje Romkinja. Saopštila je da su prisutni imali mogućnost da komentarišu predstavu i ponude rješenje za prikazane probleme.

Ekspert Evropske komisije za instituciju zaštitnika ljudskih prava i sloboda je pohvalio rad Odbora za ljudska prava i slobode i podržao Odbor da u narednom periodu nastavi realizaciju brojnih aktivnosti značajnih za afirmaciju, poštovanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda svih građana Crne Gore. Takođe, poželio je nastavak uspješne saradnje između Odbora za ljudska prava i slobode i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Učesnici su iskazali zadovoljstvo održavanjem sastanka navodeći da će razmjena informacija biti svima korisna u budućem radu.

IZVJEŠTAJ

**SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE,
DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE
ĐURAŠKOVIĆ SA EKSPERTOM EVROPSKE KOMISIJE ZA OBLAST LJUDSKIH PRAVA,
PRAVNIM SAVJETNIKOM U EVROPSKOM SUDU ZA LJUDSKA PRAVA, SUSETTEOM
PIAOM SHUSTEROM,**

održanog 10. aprila 2014. godine u Skupštini Crne Gore

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković i zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković održali su sastanak sa ekspertom Evropske komisije za oblast ljudskih prava, pravnom savjetnicom u Evropskom sudu za ljudska prava, Susetteom Piaom Shusterom, 10. aprila 2014. godine.

Posjeta eksperta Evropske komisije za oblast ljudskih prava Crnoj Gori je organizovana u cilju analize situacije i prikupljanja relevantnih podataka neophodnih za izradu izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore koji se objavljuje u oktobru.

Sastanku su prisustvovali Ivana Jovović, stažista u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Biljana Vuksanović, predstavnica Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracije Vlade Crne Gore.

Ekspert Evropske komisije za oblast ljudskih prava Susette Pia Shuster je saopštila da nije angažovana u politici jer je po profesiji sudija i već 16 godina radi u Upravnom sudu u Kelnu. Posljednje tri godine radi u Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu, kao pravni savjetnik u predmetima protiv Njemačke. Prije deset godina radila je u Ministarstvu pravde Bugarske kao savjetnica u predpristupnim pregovorima Bugarske sa Evropskom unijom sa zadatkom da doprinese poboljšanju zakonodavnog okvira o administrativnim procedurama. Saopštila je da je sa sličnim zadatkom boravila i na Kosovu, tako da je ovo njena druga posjeta zemljama Zapadnog Balkana, dok je ranije više puta boravila u zemljama Istočnog Balkana.

Navela je da je već pet dana u Crnoj Gori tokom kojih je imala brojne sastanke i da je impresionirana brzinom kojom država Crna Gora priprema nacрте zakonskih propisa i načinom na koji država promovise zakonske propise u oblasti ljudskih prava, u cilju dostizanja standarda neophodnih za pristupanje Evropskoj uniji. Ocijenila je da Crna Gora te aktivnosti sprovodi na efikasan i brz način. S obzirom da je njen zadatak da ispita kako sistem funkcioniše u praksi, interesovalo je mišljenje poslanika o Zakonu o zabrani diskriminacije koji je ocijenila veoma dobrim, posebno sa nedavno usvojenim izmjenama i dopunama.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode prepoznat od strane institucija kao najtransparentniji i najotvoreniji za saradnju, jer sjednicama Odbora prisustvuju predstavnici državnih organa, institucije Ombudsmana, nevladinog sektora, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori, dok sjednice redovno prate predstavnici medija. Takođe, naglasio je da Odbor za ljudska prava i slobode karakteriše i činjenica da se skoro 95 % odluka donosi konsenzusom što znači da se članovi Odbora podjednako zalažu za unapređenje ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori, bez obzira na političku pripadnost.

Što se tiče procedure donošenja zakona, predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode, kao matični odbor, razmatra svaki predlog zakona koji je u njegovoj, Poslovníkom Skupštine Crne Gore, propisanoj nadležnosti. Nakon razmatranja predloga zakona na sjednici Odbora šalje se izvještaj Skupštini Crne Gore.

Predsjednik je saopštio da je Crna Gora mala država, ali postoji saglasnost svih po pitanju evropskih integracija pa se na tom polju preduzimaju brojne aktivnosti. Istakao je da je Crna Gora donijela veoma važne zakone, ali treba više raditi na njihovoj implementaciji. Crna Gora je relativno mlada država koja je svoj sistem počela izgrađivati od sticanja nezavisnosti 2006. godine.

Predsjednik je istakao da je država ostvarila značajan napredak na polju ljudskih prava i sloboda. Saopštio je da je Odbor u prethodnom periodu preduzimao značajne aktivnosti kako bi doprinio poboljšanju implementacije zakona iz oblasti ljudskih prava i upoznavanju građana sa njihovim pravima. Odbor je organizovao posjete ustanovama u kojima su smještene posebno osjetljive grupe stanovništva kako bi se poslanici direktno u razgovoru sa ovim licima i obilaskom ustanova uvjerali u stanje ljudskih prava. Predsjednik je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode ne održava sjednice samo u prostorijama Skupštine Crne Gore i istakao da je Odbor održao brojne javne tribine na različite teme u gradovima širom Crne Gore u cilju uspostavljanja direktnog kontakta sa građanima radi njihovog upoznavanja sa pravima koja su im zakonima garantovana. Određene javne tribine organizovane su i povodom donošenja, a kasnije implementacije Zakona o zabrani diskriminacije. Ovo iz razloga što je građane Crne Gore trebalo najprije upoznati sa njihovim pravima propisanim Zakonom, kako bi bili u mogućnosti da prepoznaju diskriminaciju, odnosno njene različite oblike, posebno imajući u vidu

činjenicu da se neki oblici diskriminacije teže prepoznaju. Predsjednik je naglasio da se donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani od diskriminacije uradilo mnogo na jačanju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori i da najnovije izmjene i dopune doprinose usklađenosti zakonodavstva u ovoj oblasti sa evropskim zakonodavstvom.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je saopštila da je Skupština Crne Gore 25. saziva na prvoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2013. godini, 1. marta 2013. godine, usvojila Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, čime je Crna Gora dodatno iskazala spremnost da se bori protiv ove pojave koja je prisutna u našem društvu.

Saopštila je da je Skupština Crne Gore 25. saziva na drugoj sjednici prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja, 26. marta 2014. godine, donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije. Navodeći da su izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije urađene po preporukama relevantnih međunarodnih institucija datim u cilju poboljšanja važećeg zakonskog teksta, ali i sa namjerom da se stvori bolji normativni i institucionalni okvir za zaštitu građana od diskriminacije, zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je ukazala na značajne novine. Značajna izmjena Zakona o zabrani diskriminacije odnosi se na uvođenje promocije jednakosti kao važne aktivnosti u cilju prevencije diskriminacije. Propisani su i novi oblici diskriminacije i to: uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i rasna diskriminacija. Izmijenjen je i institut segregacije, na način što se konceptu dodaje termin „prisilno“, čime se definicija segregacije usaglašava sa standardima Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije. Naglasila je da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, kao poseban oblik diskriminacije, definisan govor mržnje. Takođe, propisana je i kaznena odredba za govor mržnje. Definisana je rok po kojem lice može podnijeti antidiskriminatornu tužbu u roku od godinu dana od dana saznanja za učinjenu diskriminaciju, a najkasnije u roku od tri godine od dana učinjene diskriminacije. Takođe, uvedeno je tzv. „situaciono testiranje“, odnosno norma po kojoj tužbu može podnijeti lice i u namjeri da neposredno provjeri primjenu pravila o zabrani diskriminacije.

Ekspert Evropske komisije za oblast ljudskih prava je saopštila da u svim državama postoje posebno osjetljive kategorije stanovništva, među kojima su i Romi, pa je interesovalo koje aktivnosti se preduzimaju u Crnoj Gori radi bolje integracije Roma u društvo. Saopštila je da su u Bugarskoj Romi zastupljeni u većoj mjeri nego u Crnoj Gori i istakla da su Romi kao manjinska grupa isključeni iz društva iz više razloga. Ocijenila je da su Romi socijalno isključeni, nemaju adekvatno obrazovanje i ne žele da se obrazuju, jer ne shvataju svrhu obrazovanja, što dodatno doprinosi njihovoj isključenosti iz društva. Položaj Roma je težak i kompleksan i predstavljaju grupu koja je najviše isključena od ostatka stanovništva. Interesovalo je da li su utvrđeni konkretne metode i aktivnosti u cilju prevazilaženja problema koje ima romsko stanovništvo u Crnoj Gori čime bi se mogla popraviti njihova trenutna situacija.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je istakao da Odbor posebnu pažnju posvećuje zaštiti manjinskih prava i prava pripadnika posebno osjetljivih grupa. Saopštio je da problem integracije Roma u crnogorskom društvu postoji, ali iz dana u dan njihovo stanje se poboljšava. Naveo je da u Crnoj Gori, pored domicilnog romskog stanovništva, živi i značajan broj izbjeglih i raseljenih lica, pripadnika ove populacije, koji su utočište u Crnoj Gori našli nakon ratnih dešavanja 1999. godine i koji i pored toga što sukoba na ovim prostorima nema već 15 godina, veću sigurnost nalaze u Crnoj Gori, nego u državama porijekla. Crna Gora je uložila značajna finansijska sredstva u cilju rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica, kao i u poboljšanje položaja Roma, obezbjeđujući im školovanje, besplatne knjige i dokumenta neophodna za regulisanje statusa, pri čemu je značajna i pomoć međunarodne zajednice. Predsjednik Odbora je saopštio da su najveći problemi u romskoj zajednici prouzrokovani njihovim tradicionalnim načinom života, ranim napuštanjem škola i ranim stupanjem u brak. Mišljenja je da su Romima, iako su manjinsko stanovništvo u Crnoj Gori, pruženi uslovi života kao i ostalim građanima Crne Gore, ali da proces integracije Roma u crnogorsko društvo

otežava činjenica što se sporo i teško mijenja njihova svijest i tradicionalni način života. Predsjednik je saopštio da prema statističkim podacima Zavoda za zapošljavanje Crne Gore na Zavodu je 96% Roma koji nemaju ni osnovno obrazovanje, tako da ih je veoma teško zaposliti i poboljšati njihov položaj u takvoj situaciji. Crna Gora je preduzela korake u cilju njihove bolje integracije pa je organizovan upis romske djece u različite škole u gradu, obezbijeđen je besplatan prevoz do škola, otvorena su obdaništa, obezbijeđeni besplatni udžbenici, a sve u cilju da se podstaknu pripadnici romske populacije na školovanje. Predsjednik Odbora je istakao da se navedenim mjerama doprinijelo poboljšanju položaja Roma u Crnoj Gori i da danas u našoj državi ima Roma koji pohađaju i srednju školu što je u ranijem periodu bilo nezamislivo, a određeni broj njih pohađa i završava fakultete.

Eksperta Evropske komisije za oblast ljudskih prava je interesovalo da li Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore ima posebno utvrđene aktivnosti usmjerene na rješavanje problema sa kojima se suočavaju Romi u Crnoj Gori?

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode održao nekoliko kontrolnih saslušanja Ministra rada i socijalnog staranja povodom rješavanja problema sa kojima se suočava romsko stanovništvo u Crnoj Gori i naveo da su sjednicama Odbora prisustvovali i predstavnici Ministarstva prosvjete, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva unutrašnjih poslova, nevladine organizacije kako bi se prikupilo što više informacija o svemu što je realizovano na planu integracije Roma u crnogorsko društvo. Posebna pažnja se poklanja obrazovanju i vaspitanju romske djece, jer je obrazovanje preduslov za dalju integraciju. Predsjednik je saopštio da su članovi Odbora za ljudska prava i slobode organizovali posjete naseljima u kojima žive Romi, konkretno Kampu Konik I i II, kao i da su u razgovoru sa njima shvatili da je najteže promijeniti njihova tradicionalna shvatanja.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković se složila sa ocjenom da je najteže promijeniti tradicionalna shvatanja i način života Roma ističući da je to dugotrajan i težak proces i da treba preduzimati kontinuirane aktivnosti na tom planu.

Ekspert Evropske komisije za oblast ljudskih prava Susette Pia Shuster je ukazala na iskustvo iz Bugarske ocjenjujući da su u komunističkom periodu Romi bili mnogo bolje integrisani u društvu. Bili su zaposleni kao fizički radnici u velikim fabrikama i obavljali poslove za koje nije ni bila potrebno obrazovanje, ali izbijanjem ratnih sukoba i uništavanjem velikih fabrika stvorene su okolnosti da se Romi nemaju gdje zaposliti. Istakla je da, uprkos svemu, ako postoji dobra volja države i spremnost da se bori za bolju integraciju Roma može se značajno poboljšati njihov položaj u društvu. Saopštila je da u Kelnu takođe postoji problem u integraciji Roma sa čime je detaljno upoznata jer se kao sudija bavila predmetima koji se odnose na vaspitno-obrazovni sistem. Najčešći problemi su bili prouzrokovani time što roditelji nijesu htjeli da šalju djecu u škole.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je upitala eksperta Evropske komisije za oblast ljudskih prava da li su u Kelnu predviđene kaznene odredbe za roditelje koji odbijaju da šalju svoju djecu u školu.

Ekspert je odgovorila da postoje kaznene odredbe, ali i pored toga imaju problema, ne samo sa romskim porodicama, već i drugim njemačkim porodicama koje iz različitih razloga ne žele da šalju djecu u škole. S obzirom da se radi uglavnom o porodicama koje su lošeg imovnog stanja, ocijenila je da bi se novčanom kaznom cijela porodica dovela u stanje još veće krize i smatara da socijalni radnici u saradnji sa policijskim službenicima treba da se uključe u rješavanju ovih problema i da razgovaraju sa porodicama. Saopštila je da su u određenim situacijama sudovi u saradnju sa centrima za socijalni rad odizimali roditeljima starateljstvo nad djetetom, što je oštra mjera, ali su bili primorani da preduzmu takve mjere kako bi podstakli roditelje da šalju svoju djecu u školu. Saopštila je i podatak da veliki broj počinitelja krivičnih djela, svoju „kriminalnu karijeru“ najčešće počne nakon napuštanja škole. Istakla je da je država spremna da uloži dodatna novčana sredstva u prevenciju ovih aktivnosti kako u kasnijem periodu ne bi bila primorana da se bori sa mnogo težim slučajevima i kriminalcima i da gradi

nove zatvore radi njihovog smještaja. Takođe, ocijenila je veoma važnim da se majke i bake romske djece informišu o važnosti obrazovanja kako bi ih ubijedili da djecu šalju u škole.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je naglasila da Romi u Crnoj Gori imaju obezbijeđeno besplatno školovanje i besplatne udžbenike, kao i besplatan prevoz i obrok u školi, što ostala djeca nemaju.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je veoma izražen problem registracije romske djece s obzirom da se značajan broj njih rodi van zdravstvenih ustanova, iako svaka Romkinja ima pravo da se porodi u porodilištu bez obzira da li ima zdravstveno osiguranje. Predsjednik je naveo da iako je zakonskim propisima utvrđeno da roditelj koji ne šalje dijete u osnovnu školu mora biti kažnjen, jer je i Ustavom Crne Gore propisano da je osnovno-školsko obrazovanje obavezno, u praksi se te kaznene odredbe na pripadnike romske populacije ne primjenjuju. Drugi problem koji se javlja je problem prosjačenja romske djece s obzirom da su djeca prinuđena da prose kako bi ostvarila jedan dio materijalnih prihoda neophodnih za opstanak porodice. Iako postoje socijalne službe koje su nadležne za problematiku prosjačenja djece, ovaj problem je još uvijek izražen. Prosjačenje je problem sa kojim se suočava ne samo Crna Gora, već i ostale zemlje regiona i samo koordiniranim aktivnostima svih organa, institucija i zemalja može se doprinijeti smanjenju ove pojave u društvu.

Na pitanje predsjednika Odbora dr Halila Dukovića da li zabraniti romskoj djeci da prose i na taj način oduzeti značajan izvor prihoda cijeloj porodici ili roditeljima oduzeti dijete, pravna savjetnica u Evropskom sudu za ljudska prava je mišljenja da u nekim slučajevima treba oduzeti dijete od roditelja, jer je to u najboljem interesu djeteta s obzirom na nesposobnost roditelja da odgajaju svoje dijete.

Eksperta za oblast ljudskih prava je interesovalo da li u Skupštini Crne Gore ima poslanika, pripadnika romske populacije, a predsjednik Odbora dr Halil Duković je odgovorio da nema, ali je istakao da ima Roma zaposlenih u nekim drugim organima i naveo da jedna Romkinja živi i radi u Podgorici kao ljekar. Predsjednik je saopštio da ne postoji nijedna politička organizacija koja predstavlja romsku populaciju. S tim u vezi, pravna savjetnica u Evropskom sudu za ljudska prava je istakla da bi to bio prvi korak u prevazilaženju prepreka na putu integracije Roma u društvu i navela je da su udruženja Roma koja postoje u Kelnu upravo doprinijela njihovoj integraciji.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je objasnio da je Zakonom o manjinskim pravima i slobodama propisano da svaka manjina u Crnoj Gori obrazuje svoj nacionalni savjet. Saopštio je da i Romi imaju svoj nacionalni savjet koji se finansira iz dva izvora: Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava od kojeg dobijaju sredstva za konkretne projekte i Ministarstva za ljudska i manjinska prava Vlade Crne Gore od kojeg dobijaju značajna sredstva za finansiranje svoje nacionalne zajednice.

Na pitanje pravne savjetnice u Evropskom sudu za ljudska prava da li je Romski nacionalni savjet povezan sa Skupštinom Crne Gore, predsjednik Odbora dr Halil Duković je objasnio da se radi o samostalnom tijelu čiji je prioritet razvoj romske manjine u Crnoj Gori. Pored romskog, postoje još četiri nacionalna savjeta u Crnoj Gori: Albanaca, Bošnjaka, Hrvata i Muslimana. Navodeći da nijedan od nacionalnih savjeta u Crnoj Gori nije preuzeo sve obaveze koje proističu iz Zakona o manjinskim pravima i slobodama, predsjednik Odbora dr Halil Duković je izrazio uvjerenje da će biti napretka i na tom polju. Osim toga, Romi nijesu osnovali nijednu političku partiju iako imaju pravo na to, što govori o njihovoj nezainteresovanosti da na taj način predstave njihove probleme i bore se za sopstvene interese.

Eksperta Evropske komisije za oblast ljudskih prava je interesovalo na koji način Odbor za ljudska prava i slobode saraduje sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Predsjednik Odbora je istakao da Odbor za ljudska prava i slobode ima kontinuiranu i veoma dobru saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i naveo da Odbor saraduje sa Zaštitnikom, kako putem stručnih konsultacija, tako i neposrednim kontaktima, jer

Zaštitnik učestvuje na gotovo svim sjednicama Odbora, čime se već u fazi donošenja zakona i praćenja rada (kontrole) izvršne vlasti sprečavaju mogući problemi u pogledu ostvarivanja ljudskih prava i sloboda. Predsjednik Odbora je ocijenio da je Odbor za ljudska prava i slobode svojim aktivnostima značajno doprinio promociji i afirmaciji institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koja sve više biva prepoznatljiva od strane građana.

Takođe, Zaštitnik je, po pozivu, učestvovao na svim javnim tribinama koje je organizovao Odbor za ljudska prava i slobode. Na poziv Odbora, sa poslanicima, članovima Odbora, posjetio je više ustanova u kojima su smještene osjetljive grupe stanovništva kako bi se uvjerali u stepen poštovanja njihovih prava. Zaštitnik je učestvovao i na kontrolnim saslušanjima koja je Odbor organizovao. Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je veoma važnim ocijenio i razmatranje Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i posebnih izvještaja koje je Zaštitnik, na zahtjev Odbora, sačinio i dostavio u 2011. godini. Saopštio je da Skupština Crne Gore i Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležno radno tijelo, svake godine razmatraju Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, ocijenio je da izvještaji odlikavaju realno stanje ljudskih prava u Crnoj Gori pa ih Skupština prihvata gotovo jednoglasno, a svi poslanici, bez obzira na političku pripadnost, podatke iz izvještaja koriste za svoje političke diskusije. Takođe, saopštio je da Odbor povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, predlaže, a Skupština usvaja zaključke kojim se prihvataju preporuke Ombudsmana, čime se one ojačavaju, nakon čega se prati njihova realizacija, kako putem razmatranja izvještaja pojedinih državnih organa, tako i razmatranjem informacija koje se od njih zahtijevaju, shodno članu 68 Poslovnika Skupštine, ili organizovanjem kontrolnih saslušanja odgovornih lica za određenu problematiku.

Ekspert Evropske komisije za oblast ljudskih prava je saopštila da je pratila preporuke Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) i upitala je da li je poboljšano stanje u Zavodu "Komanski most".

Predsjednik Odbora je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode 2011. godine, zajedno sa Ombudsmanom, posjetio Zavod "Komanski most" i upoznao se sa stanjem u toj Ustanovi. Istakao je da je do danas, uprkos teškoj ekonomskoj situaciji, stanje u toj Ustanovi značajno poboljšano, jer je država obezbijedila potrebna novčana sredstva koja je uložila u adaptaciju Ustanove u cilju poboljšanja uslova boravka licima koja su tu smještena. Zabrinjavajućim je ocijenio to što u velikom broju slučajeva lica koja su smještena u toj Ustanovi su zaboravljena od porodice, iako ustanove socijalne zaštite plaćaju putne troškove za članove porodice koji obilaze lica smještena u Komanskom mostu.

Na pitanje eksperta Evropske komisije za oblast ljudskih prava koja je funkcija Komanskog mosta, da li su u njemu smještena lica koja su počinila krivična djela ili se radi o mentalno oboljelim osobama, predsjednik Odbora je odgovorio da je Zavod "Komanski most" organizovan kao javna ustanova za smještaj lica sa mentalnom smetnjama u razvoju, a da im se u toj Ustanovi pruža: zbrinjavanje, vaspitanje i obrazovanje, radno-okupaciona terapija i zdravstvena zaštita.

Zaključeno je da će informacije i razmijenjena iskustva sa ovog sastanka koristiti svim učesnicima, kao i da će ekspertu Evropske komisije za oblast ljudskih prava informacije koje je dobila tokom boravka u Crnoj Gori biti veoma korisni u postupku izrade izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore, koji se objavljuje u oktobru.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković